

הגמרא מביאה מעשה שעוסק בין היתר בדיני קניין בשליחות. מסופר בר' אחי שהיה לו כלי כסף שהיה מופקד אצל אנשים בנהרדעא. אמר ר' אחי לר' דוסתאי ורבי יוסי בר כיפר שהם יחזרו מנהרדעא שיביאו לו את הפקדון. הלכו לנהרדעא, וקבלו מהאנשים את הפקדון, אותם אנשים בקשו מר' דוסתאי ור"י בר כיפר שיעשו קנין ויקחו אחריות על הפקדון. אך הם סרבו, לעשות קניין של אחריות. ע"כ אותם האנשים בקשו את הפקדון חזרה, וכך המשך המעשה (שם יד):

אמרי להו: נקני מיניכון, אמרי להו: לא. אמרי להו: אהדריה ניהלן, ר' דוסתאי ברבי ינאי אמר להו: אין, ר' יוסי בר כיפר אמר להו: לא. הוון קא מצערו ליה, א"ל: חזי מר היכי קא עביד! אמר להו: טב רמו ליה. כי אתו לגביה, א"ל: חזי מר, לא מיסתייה דלא סיען, אלא אמר להו נמי טב רמו ליה! א"ל: אמאי תיעבד הכי? א"ל: אותן בני אדם הן אמה וכובען אמה, ומדברין מחצייהן, ושמותיהן מבהליון, ארדא וארטא ופילי בריש, אומרין כפותו - כופתי, אומרין הרוגו - הורגין, אילו הרגו את דוסתאי, מי נתן לינאי אבא בר כמות! א"ל: בני אדם הללו קרובים למלכות הן? א"ל: הן. יש להן סוסים ופרדים שרצים אחריהן? א"ל: הן. א"ל: אי הכי שפיר עבדת.

ר' דוסתאי רצה להחזיר את הפקדון, ור"י בן כיפר סירב. ע"כ התחילו האנשים להכות את ר"י בן כיפר. אמרו אותם האנשים המכים לר' דוסתאי כיצד יש לנהוג בר"י בן כיפר? אמר להם ר"ד ראוי הוא למכות. וכשהגיעו לפני רבי אחי בעל הפקדון, אמר ר"י בן כיפר, שרבי דוסתאי לא עזר לו שהכו אותו, ויותר מזה אמר למכים שאני ראוי למכות!

השיב רבי דוסתאי שאותם אנשים היו אלימים מאוד, עם שמות של גויים ע"כ פחד שיהרגו אותו. אמר לו רבי אחי, פעלת בצורה טובה. הפוסקים (ש"ך חו"מ קכה, ט"ז ועוד) דנו האם לאדם להציל עצמו בממון חברו, ולכאורה סיפור זה קשה על הגמרא בב"ק (ס:) שאסור להציל עצמו בממון חברו.

אמנם עולה מהסיפור שמותר לאדם להציל עצמו בעוד שיכו את חברו, וכך ביארו התוספות לחכמי אנגליה (ד"ה ארדא):

ארדא ואחטא ופילי הם שמות גוים אילמים ואילו היו יהודים אומרים להכפותו כפותים שתלו הורגו. ומיכאן יש להוכיח שמותר להציל גופו בשל חברו..

והאריכו להביא ראיה מנדרים (כב). מאחד שרצח את חברו אל מול עולא, ושאל אותו האם עשה טוב, והשיב לו עולא 'ופרע לו בית השחיטה' ור"ח אמר לעולא שהציל את נפשו באמירה זו.

בירושלמי מובא המעשה בשינויים קלים, אך מסקנת הסיפור שונה לגמרי וכך מובא שם (פ"א ה"ה):

דְּלָמָא (מעשה) רבִּי דֹּסְתַאי בִּי רְבִי יִנְאִי וְרְבִי יוֹסִי בֶן כִּיפְרָא, נְחָתוּן מִיְגְבֵי לְחֻבְרִיהָ תַּמְן. וְאִיתְאַמְרַתְ עֲלֵיהוּן לְיִשְׁנֵן בִּישׁ אֶתוּן בְּעֵי מִיפְקָא מִיְנִיהָ. אֶמְרִין לֹון כְּבָר דְּכִינֹו, אֶמְרִין לֹון אֶנֶן בְּעֵי תְקִימִינוּן טְבָאָת, אֶמְרִין לֹון שׁוֹמֵר חֲנָם אֶנְחֹו. אֶתוּן לְגַבִּי רְבִי דֹּסְתַאי בִּי רְבִי יִנְאִי אֶמְרִין לֹון הֵהֱוֹ פֹולָה נְסִבִין לְרְבִי יוֹסִי בֶן כִּיפְרָא, וּפְטָרִי וְאַפְקוֹן מִיְנִיהָ. כְּדִ סְלֶקוּן לְהִקָּא אֶתָא לְגַבִּי אַבְי, לִית אֶת חֲמִי מַה עֲבַד לִי בְרָךְ. א"ל מַה עֲבַד לְךָ? אִילוּ אֶשְׁוִי עִמִּי לֹא הוֹון מְפָקִין מִיְנֵן בְּלוֹם. מַה עֲבַדְתְּ כֵּן? רְאִיתִי אֹותוֹן בֵּית דִּין שְׁוֹה וְכוּבְעִיהֵן אֶמָה וּמְדַבְרִין מְחֻצִּים וְיוֹסִי אֶחִי כְפֹות וְרְצוּעָה עוֹלָה וְיִוְרְדָת וְאַמְרִית שְׁמָא דֹּסְתַאי אַחַר יֵשׁ לְאַבָּא? אֶמְרִי רְבִי חֲגִי, הֲדָא דְתִימְרָ בְּהוּא דְלָא יְכִיל מִיקְמָה טְבָאוֹת בְּרַם הוּא דְיְכִיל מִיקְמָתְ טְבָאוֹת מִיפִק לֹון מִן הֲדָא וְיִטְלוֹן לְדִין.

כלומר, אין ללמוד מרבי דוסתאי. משום שאדם שיכול לעמוד מול האוימים אסור לו למסור את ממון חברו, וכל שכן את חברו לאנשים המכים. אך רבי דוסתאי אינו יכל לעמוד כראוי מול המכות, וע"כ נחשב אנוס ופטור הוא מענישה (גם ענישה ממונית).

אולי מסקנה זו מתאימה לרוח הירושלמי, שאייתה עושה את כולם חברים. כלומר, הגופים אינם נפרדים, אלא נשמה אחת חובקת את כולם. עמ"י הוא גוף אחד, "גוי אחד בארץ", ע"כ אין לאדם לפגוע בחברו שהרי הם גוף אחד. ויסוד זה עולה בצורה מופלאה מירושלמי נוסף על הפסוק לא תיקום ולא תיטור (נדרים פ"ט ה"ד):

הוּוּ מְקַטְע קוֹפֵד וּמַחַת סְפִינָא לְדִין, תַּחְזוֹר וְתַמְחִי לְדִיָּה?

אדם חותך בשר, ופגע בטעות בידו וחתך אותה, האם תקום היד שנפגעה ותחתוך את היד השנייה?! וכך מבאר קרבן העדה (שם):

הי' חותך בשר וירד הסכין לתוך ידו וכי תעלה על הדעת שינקום מיידו ויחתוך ידו השנייה על שחתכה הראשונה כן הדבר הזה כיון שכל ישראל גוף אחד הן דין הוא שלא ינקם מחבירו שהוא כנוקם מגופו.

עמ"י בארץ ישראל הוא גוף אחד, לכן אין לאדם למסור את חברו על חשבון שלא יכו את גופו. שהרי הם גוף אחד, ולכן הירושלמי מדגיש שאין למסור את החבר להכאה בשביל שלא יכו אותו.